

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Josefa Baxy a soudkyň JUDr. Lenky Kaniové a JUDr. Marie Žiškové v právní věci žalobce: **Ateliér pro životní prostředí, o. s.**, se sídlem Ve Svahu 1, Praha 4, zastoupen JUDr. Petrem Kužvartem, advokátem se sídlem Za Zelenou liškou 967, Praha 4, proti žalovanému: **Magistrát hlavního města Prahy** se sídlem Mariánské nám. 2, Praha 1, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 22. 8. 2006, č. j. S-MHMP 277354/2006/OST/Ca, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 6. 2. 2007, č. j. 7 Ca 280/2006 - 36,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žalobce **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III. Žalovanému **s e n e p ř i z n á v á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobou podanou u městského soudu se žalobce domáhal zrušení výše uvedeného rozhodnutí, jímž žalovaný zamítl jako nepřijatelné jeho odvolání proti rozhodnutí Úřadu městské části Praha 4 ze dne 25. 1. 2005, č. j. P4/69159/05/OST/BIMK/7843.

Shora označeným usnesením městský soud zamítl žádost žalobce o osvobození od soudních poplatků. Městský soud nemohl dospět k závěru, že jsou u žalobce splněny podmínky pro osvobození od soudních poplatků dle § 36 odst. 3 s.ř.s., neboť žalobce nereagoval na výzvu soudu, aby vyplnil potvrzení o osobních, majetkových a výtěžkových poměrech (dále jen „potvrzení o majetkových poměrech“).

Žalobce napadl usnesení městského soudu včas podanou kasační stížností. Uvedl, že předtištěný formulář potvrzení o majetkových poměrech je zpracován výhradně pro fyzické osoby, a proto jej žalobce již několikrát soudům vrátil s tím, že takový formulář nemůže právnická osoba vyplnit, aniž by nedošlo k určitým nedorozuměním. Soudy takové vysvětlení akceptují, a dále již vyplnění tohoto formuláře nepožadují. Jestliže mu tedy městský soud uložil splnění nemožné podmínky – prokázání nemajetnosti vyplněním formuláře určeného, pak jej za její nesplnění nelze postihovat. Žalobce v tomto případě formulář soudu nevrátil jen nedopatřením, za něž se v kasační stížnosti omluvil.

Dále žalobce uvedl, že v průběhu roku 2006 městský soud vícekrát rozhodoval o jeho osvobození od soudních poplatků, své majetkové poměry tedy městskému soudu již dokládal a proto mu musejí být známy.

Žalobce také poukázal na “zmatečnost” odůvodnění usnesení městského soudu, když v něm bylo uvedeno, že žalobce podal v únoru roku 2006 žalobu proti rozhodnutí žalovaného vydanému v srpnu téhož roku.

Ke své kasační stížnosti žalobce připojil své běžně užívané zdůvodnění žádosti o osvobození od soudních poplatků, přičemž skutečnosti, které tam uvádí (zejména, že je neziskovým subjektem, který dle zákona nesmí provozovat výdělečné aktivity), jsou trvalého charakteru. V tomto odůvodnění m. j. uvádí, že nevykonává ziskové aktivity, a nemá stálý příjem. V rámci svého předmětu činnosti, jak je uveden ve stanovách, se žalobce soustředí na kompenzování častého selhávání orgánů veřejné správy při ochraně hodnot veřejného zájmu (životního prostředí, veřejného zdraví, oprávněných zájmů místních rezidentů). V minulosti žalobce soutěžil o různé granty udělované nadacemi a jinými subjekty, od přelomu let 2005 a 2006 je však povětšinou bez takovýchto prostředků. Nepřispějí-li samy členové žalobce nebo např. “postižený rezident”, pak žalobce nemá žádné příjmy. Nabídky sponzoringu a darů od podnikatelských subjektů žalobce odmítá. Nemá ani žádný nemovitý majetek, z movitého majetku pak pouze zařízení kanceláře a tři počítače s příslušenstvím. Členové žalobce pracují na řadě případů dobrovolnou formou bez nároku na odměnu. Žalobce je toho názoru, že osvobození od soudních poplatků je zvláště vhodným a odůvodněným krokem, neboť žalobce se specializuje na činnost, která alespoň částečně kompenzuje selhávání veřejné správy.

Nejvyšší správní soud přezkoumal na základě kasační stížnosti napadené usnesení městského soudu v souladu s § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které uplatnil žalobce ve své kasační stížnosti, a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Ze soudního spisu vyplývá, že v podané žalobě žalobce požádal o osvobození od soudních poplatků. Žádost odůvodnil svými majetkovými poměry, coby neziskového občanského sdružení bez výdělečných činností a vlastního majetku, které se výhradně soustředí na obhajobu zájmů na ochraně přírody a krajiny cestou dobrovolné aktivity svých členů, a dále poukazem na čl. 9 odst. 4 Úmluvy o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí ze dne 25. 6. 1998, publ. pod č. 124/2004 Sb. m. s. (Aarhuská úmluva). Dále ke své žádosti o osvobození od soudních poplatků žalobce připojil odůvodnění obdobné tomu, jaké připojil ke kasační stížnosti; v tomto prvním odůvodnění žádosti žalobce nezmínil získávání prostředků z grantů od nadací a jiných subjektů. S ohledem na žádost o osvobození od soudního poplatku, městský soud výzvou ze dne 2. 11. 2006, doručenou zástupci žalobce dne 8. 11. 2006, vyzval žalobce k vyplnění a předložení potvrzení majetkových poměrech, k čemuž mu stanovil lhůtu dvou týdnů. Žalobce na výzvu městského soudu nijak nereagoval.

S ohledem na postup městského soudu po podání kasační stížnosti Nejvyšší správní soud nejprve poznamenává, že v případě, kdy kasační stížnost směřuje proti usnesení krajského soudu o zamítnutí návrhu žalobce na osvobození od soudních poplatků, není třeba trvat na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 - 37, dostupný na www.nssoud.cz). Neuhrazení soudního poplatku za řízení o předmětné kasační stížnosti by nemohlo mít za následek její odmítnutí, neboť takový postup by v případě městským soudem nezákonně zamítnuté žádosti o osvobození od soudních poplatků, vedl k vytvoření překážky pro podání kasační stížnosti a mohl by představovat odmítnutí spravedlnosti. Nebylo tedy ani na místě, aby městský soud po podání kasační stížnosti vyzýval žalobce k zaplacení soudního poplatku (čl. 48), ani k tomu, aby opětovně zkoumal podmínky pro osvobození žalobce od soudních poplatků (čl. 57).

Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. *účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost osvobozen od soudních poplatků. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, žádost zamítne.*

Citované ustanovení soudního řádu správního upravuje možnost individuálního osvobození od soudních poplatků, jehož účelem je ochrana účastníka řízení nacházejícího se v nepříznivých majetkových poměrech před nepřiměřeně tvrdým dopadem poplatkové povinnosti založené zákonem č. 549/1991 Sb. o soudních poplatcích.

Skutečnosti, jichž se žalobce ve své žalobě dovolává, zejména že je subjektem nezaměřeným na dosahování zisku - občanským sdružením, bez výdělečné činnosti, a že k jeho cílům podle stanov patří zejména ochrana přírody a krajiny, životního prostředí a veřejného zdraví, kulturních a památkových hodnot, resp. že se v rámci své činnosti pokouší napravit selhání orgánů veřejné správy (jak uvádí v odůvodnění své žádosti), samy o sobě nepředstavují automaticky důvod pro přiznání individuálního osvobození od soudních poplatků. Tyto skutečnosti totiž neznamenají, že žalobce je ze své podstaty objektivně zbaven veškerých možností opatřovat si prostředky k provozování své činnosti; přenesení nákladů spojených s jeho činností na stát by v takovém případě zakládalo neopodstatněné zvýhodnění oproti jiným subjektům.

Nárok žalobce na individuální osvobození od soudních poplatků nelze dovodit ani z čl. 9 odst. 4 Aarhuské úmluvy, na nějž se odvolává ve své žalobě. Podle tohoto ustanovení ... *postupy přezkoumání uvedené v odstavcích 1, 2 a 3 mají zajistit přiměřenou a účinnou nápravu, včetně právně příkázaných úlev ve vhodných případech, a měly by být čestné, spravedlivé, včasné a neměly by vyžadovat vysoké náklady. Rozhodnutí vydaná podle tohoto článku budou předávána či archivována v písemné formě. Rozhodnutí soudů, a kdykoli možno i jiných orgánů, budou veřejně dostupná.* Výše poplatku za řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu činí 2000 Kč a nelze ji vnímat jako nepřiměřeně nepřiměřenou, a to ani v součtu s ostatními běžně očekávatelnými náklady řízení. Nicméně pokud by poplatek i v takovéto výši představoval překážku pro přístup k soudu, soud účastníka řízení za splnění zákonných podmínek od povinnosti jeho placení osvobodí.

Stejně jako u jiných subjektů, je tedy i u žalobce třeba zkoumat splnění podmínek podle § 36 odst. 3 s. ř. s. Předpokladem pro osvobození od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 s. ř. s. je kumulativní splnění tří podmínek: žalobce o osvobození od soudních poplatků požádá, nedostatek prostředků doloží a návrh na zahájení řízení není zjevně neúspěšný.

Podmínku existence nedostatku prostředků je pak nezbytné hodnotit vždy v relevantním období, kdy je řízení zahájeno, resp. kdy řízení probíhá. Majetkové poměry účastníka řízení nemusejí být stále stejné, ale mohou se v čase vyvíjet. To ostatně připouští i žalobce.

Sice konstatuje, že skutečnosti jím uváděné v odůvodnění žádosti o osvobození od soudních poplatků jsou trvalé povahy, nicméně tuto charakteristiku lze zřejmě vztáhnout ke skutečnostem jako je právní forma žalobce, jeho nevydělečné zaměření, či jeho ve stanovách deklarované cíle. Naproti tomu právě v odůvodnění žádosti, jež žalobce přiložil ke kasační stížnosti, uvádí, že ze své činnosti nemá stálý příjem a že existuje okruh potenciálních nestálých zdrojů příjmů – granty nadací a dalších subjektů, či dary individuálních nepodnikatelských subjektů, přičemž objem prostředků, jež z takovýchto zdrojů může žalobce získat, se v průběhu času mění.

Pokud žalobce v kasační stížnosti odkazuje na jiná řízení před městským soudem, v nichž nedostatek prostředků pro účely osvobození od soudních poplatků dokládal, je třeba uvést, že právě s ohledem na proměnlivost majetkových poměrů v čase břemeno tvrzení a břemeno důkazní ohledně nedostatku prostředků stíhají žalobce v každém jednotlivém řízení, jehož je účastníkem.

Dvě z výše uvedených podmínek pro přiznání individuálního osvobození od soudních poplatků byly v posuzované věci splněny; žalobce o osvobození od soudních poplatků požádal a ze soudního spisu nevyplývá, že by jeho žaloba byla zjevně neúspěšná (např. opožděná). Při zkoumání existence třetí podmínky, tj. zda žalobce nemá dostatečné prostředky, je nicméně třeba zdůraznit, že účastník je nejen povinen nedostatek prostředků tvrdit, ale také jej musí řádně doložit (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 3. 2004, č. j. 1 Afs 5/2003 - 54, publikovaný pod č. 311/2004 Sb. NSS, usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 - 50, publikované pod č. 537/2005 Sb. NSS, nebo rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 7. 2007, č. j. 8 Ans 2/2007 - 51, dostupný na www.nssoud.cz). V souladu se zásadou *vigilantibus iura* bylo především odpovědností žalobce podniknout potřebné kroky k ochraně a k prosazení svých práv.

Městský soud zamítl usnesením návrh žalobce na osvobození od soudních poplatků, protože nemohl dospět k závěru, že jsou u něj splněny předpoklady pro osvobození od soudních poplatků ve smyslu § 36 odst. 3 s. ř. s., když žalobce na výzvu soudu k vyplnění potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech (dále je „potvrzení o majetkových poměrech“) vůbec nereagoval. Žalobce tento závěr zpochybňuje s tím, že městský soud po něm požadoval vyplnění potvrzení o majetkových poměrech, které však je zaměřeno na zjišťování poměrů fyzických osob, a proto neumožňuje prokázání nemajetnosti právnické osoby - žalobce. Tím měl městský soud žalobci uložit nemožnou podmínku, za jejíž nesplnění jej pak sankcionoval.

Žalobci lze v jeho námitce přisvědčit do té míry, že uvedené potvrzení o majetkových poměrech není vhodným nástrojem pro prokazování nedostatku prostředků právnických osob, když obsahuje rubriky jež svým zaměřením odpovídají kategoriím příjmů, které zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, vymezuje v § 3 až 10 pro zdanění příjmů fyzických osob, a rovněž rubriky týkající se rodinných příslušníků účastníka apod. Je zřejmé, že majetkové poměry právnické osoby lze zjistit vhodnějšími způsoby, než právě vyžadováním vyplnění potvrzení o majetkových poměrech; takovými vhodnějšími prostředky mohou být přímé vyžádání si kopie posledního přiznání k dani z příjmů, účetních dokumentů či výpisů z bankovních účtů apod. Praxe, kdy je právnické osobě žádající o osvobození od soudních poplatků téměř automaticky zasíláno k vyplnění uvedené potvrzení, tedy představuje postup nesoucí znaky formalismu, který by mohl v některých případech vést k omezení práva účastníka - právnické osoby na přístup k soudu.

V nyní souzeném případě však Nejvyšší správní soud porušení práva na přístup k soudu neshledal. Závěr žalobce, že jej městský soud sankcionuje za to, že neprokázal nedostatek prostředků (jedině) vyplněním potvrzení o majetkových poměrech, je v daném případě mylný.

Takový závěr by totiž bylo možné učinit pouze, pokud by městský soud žádost žalobce zamítl po té, kdy by žalobce reagoval na výzvu buď odmítnutím vyplnění potvrzení o majetkových poměrech s ohledem na nevhodnost takového postupu nebo přímo doložením svých majetkových poměrů jinými prostředky. Naopak žalobce sám, byť na podporu svých námitek, v kasační stížnosti uvádí, že v jiných řízeních městský soud k jeho sdělení od požadavku na vyplnění potvrzení o majetkových poměrech upustil.

Městský soud však zamítl žádost žalobce o osvobození od soudních poplatků v důsledku toho, že žalobce na výzvu nereagoval vůbec, a to ani ve lhůtě, kterou mu k tomu soud stanovil, ani v přiměřené době po jejím skončení. Jestliže soud s ohledem na žádost o osvobození žalobce vyzval k předložení určitého dokumentu, pak žalobce měl a mohl vzhledem k zákonem stanovenému důkaznímu břemeni ohledně nedostatku prostředků a v souladu se zásadou *vigilantibus iura* na výzvu soudu přiměřeným způsobem reagovat. Žalobce sice uvádí, že absence jeho odpovědi na výzvu městského soudu byla zapříčiněna nedopatřením, to však nelze považovat za relevantní kasační námitku, a to také s ohledem na skutečnost, že žalobce je od počátku řízení řádně zastoupen stále stejným advokátem.

Při posuzování splnění výše uvedené podmínky osvobození od soudních poplatků je tedy třeba uzavřít, že žalobce splnil toliko svou povinnost tvrzení, když v žalobě a v její příloze svou žádost odůvodnil. O splnění své důkazní povinnosti ohledně nedostatku prostředků však dostatečně nedbal.

Jestliže žalobce uvádí, že své majetkové poměry městskému soudu již dříve dokládal, mohl (nedošlo-li v mezidobí ke změně jeho majetkových poměrů) svému důkaznímu břemeni jednoduše dostát tím, že by soudu v předmětném řízení sdělil, že potřebné doklady již témuž soudu předložil v jiném konkrétním (tedy nejlépe spisovou značkou identifikovaném) řízení. V takovém případě soud zpravidla může opatřit tento jiný soudní spis k nahlédnutí a k posouzení splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků. Jak však již bylo uvedeno, žalobce na výzvu soudu vůbec nereagoval.

Konečně, pokud jde o žalobcem namítanou zmatečnost odůvodnění, kdy městský soud jako den podání žaloby uvedl 22. 2. 2006, namísto 9. 10. 2006, Nejvyšší správní soud poznamenává, že se jedná o pouze o zjevnou chybu v psaní, která nemá za následek nezákonnost napadeného usnesení.

Ze všech shora uvedených důvodů Nejvyšší správní soud neshledal kasační stížnost důvodnou, a proto ji podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl.

O náhradě nákladů řízení bylo rozhodnuto podle § 60 odst. 1 za použití § 120 s. ř. s. Žalobce neměl ve věci úspěch a proto nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti. Žalovaný neuplatnil nárok na náhradu nákladů řízení a ani ze soudního spisu nevyplývá, že by mu nějaké náklady řízení vznikly.

P o u č e n í: Proti tomuto rozhodnutí **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 6. února 2008

JUDr. Josef Baxa
předseda senátu